

Salmedigteren Sarvig. En seer i det 20. århundrede*

Af Julie Damlund

Blandt de salmer, der kom med i den seneste udgave af Den Danske Salmebog er der én af digteren og forfatteren Ole Sarvig. Digtet ”Året” stammer fra digtsamlingen ”Min kærlighed. Epilog til en digtkreds”, der udkom i 1952. Ole Sarvig (1921-1981) er en forfatter, som måske ikke er fuldstændig glemt, men som heller ikke rigtig læses mere. Han kategoriseres ofte som repræsentant for en modernisme, der kan forekomme lidt altmodisch i dag, men en nærmere betragtning viser, at den betegnelse ikke kan stå alene. Sarvig er i ligeså høj grad noget så udsædvanligt for det 20. århundrede som en religiøs forfatter. Der er delte meninger om det religiøse element i hans forfatterskab. En udbredt opfattelse er, at det religiøse svækker den kunstneriske værdi (Thomsen 2008, s.44). Det følgende er imidlertid en læsning af Sarvig ud fra den modsatte opfattelse: At kristendommen og de bibelske referencer er helt centrale og gennemgående i hele Sarvigs forfatterskab.

Begyndelser

*Stille står jeg,
bruser som en sjæl,
vogter tavs på de mennesker,
som går igennem mit sind
fra Mit Sind, 1944*

I 1968, da Sarvig var en etableret og allestedsnærværende skikkelse i dansk kulturliv, bragte Danmarks Radio et stort interview, hvor Ole Sarvig fortæller om sit forfatterskab til Poul Borum. Udsendelsen udkom året efter i bogform på Gyldendal som ”Samtale med Ole Sarvig”. Her fortæller Sarvig, hvordan han som helt ung kom i gang med at digte: ”Jeg vil sige at begyndelsen, dette, at virkeligheden overvældede én, var noget som man slet ikke var herre over selv. Det at være digter var for mig ikke en beslutning, det var noget, jeg pludselig opdagede jeg var, fordi jeg ikke kunne lade være med at skrive digte” (Borum 1969, s. 6).

Den virkelighed, der overvældede Sarvig, var krigens virkelighed. Da Danmark blev besat i 1940 var Sarvig 18 år gammel og indtrykkene fra krigsårenes København blev det materiale, Sarvig resten af sit liv skulle trække på. Det er dén by, der går som en rød tråd igennem Sarvigs digte. Sarvig beskriver sin ungdoms by som på én gang stille, eftertænksom og intens på grund af krigens voldsomme begivenheder, der altid er til stede i bevidstheden. Krigens alvor betyder for Sarvig at alle sanser forstærkes, også oplevelsen af naturen i Nordsjælland, hvor han tilbragte somrene. Det er i denne verden, digtene bliver til. Derfor er Sarvigs København også en by, der ikke længere findes,

et sted, som ikke er, jf. titlen på Sarvigs essay fra 1966. Blandt sine tidlige påvirkninger nævner Sarvig desuden en ”kristen oplevelse”, som blev årsag til, at han meldte sig ud af folkekirken ”for at den skulle stå helt rent”. Om oplevelsen siger Sarvig videre ”Den har aldrig forladt mig [...] men er gået gennem mange faser og vil sikkert kunne spores i næsten alt, hvad jeg har skrevet” (Borum 1969, s 15).

Debuten ”Grønne digte” udkom i 1943 og høstede opmærksomhed og anerkendelse. I de følgende år blev det store materiale, som Sarvig havde samlet, udgivet og mere kom til. Med ”Min kærlighed” (1952) fuldendtes den store digtkreds, som i redigeret form blev udgivet samme år i samlingen ”Udvalgte digte fra en digtkreds” (1952). Dermed forlod Sarvig stort set sit lyriske forfatterskab. Han havde skrevet sig ud af sit billedsprog, så det nu var et sprog, en billedverden, stillet til rådighed for enhver. Denne følelse af at Danmark var ”opbrugt” (Sarvig 1976, s. 168), får Sarvig til at søge mod udlandet i årene efter krigen. Fra 1954 – 1962 er han bosat i Spanien. I hele sin karriere skriver Sarvig artikler og essays, vigtigst i denne sammenhæng udkommer i 1953 ”Evangelierne belyst af denne tid;” en række korte meditationer over udvalgte skriftsteder fra de fire evangelier. I 1955 debutterer Ole Sarvig som romanforfatter. ”Stenrosen” er en ligefrem fortælling om de menneskeskæbner, Sarvig mødte, i efterkrigstidens Berlin, og den smerte, de bærer på. I de følgende år udkommer en række romaner skrevet over den samme billedverden og med det samme tematiske stof som digtene. I ”De sovende” (1958) og ”Havet under mit vindue” (1960) forsøger Sarvig sig med et kriminalplot, mens Limbo (1963) er en fortælling om den generation, der var unge voksne under krigen, i store passager fortalt som et langt prosadigt. ”De rejsende” var tænkt som en trilogi, men Sarvig magtede ikke at fuldføre den. I 1981 tog han sit eget liv, kort efter sin 60 års fødselsdag. På det tidspunkt var ”Salmer og begyndelser til 80erne” netop blevet udgivet efter næsten 30 år uden nye digte fra Sarvigs hånd (med undtagelse af de legende ”Zoo-rim” fra 1970). Som titlen fortæller, er det kristent forkyndende indhold rykket helt frem i første række med denne udgivelse. Et i nogles øjne ulykkeligt valg, der er udtryk for det menneskelige og kunstneriske skibbrud, Sarvig stod i, ved slutningen af sit liv (Søren Ulrik Thomsen i Sarvig, 2005 s. 14).

Jeghuset

*Så blege var gaderne
som en lunge i sprit,
som et blegt skelet et sted
i et lukket skab
støvet og glemmt.*

Fra Billede, 1943

Sarvigs by, krigens by, finder sit visuelle modstykke i Palle Nielsens grafik, og de to kommer til at arbejde sammen om flere udgivelser i årene 1966-67. Det er modernismens by, hvor det enkelte menneske vandrer ensomt i gaderne, som et tomt "jeg", løsrevet fra tradition og fællesskab; alt det, der engang var givent. Det tomme jeg bliver det gennemgående billede i digtsamlingen "Jeghuset" fra 1944. Langt senere, i romanen "Havet under mit vindue" (1960) beskrives oplevelsen af den fragmenterede, brudte verden i prosa. Romanens hovedperson vågner op uigenkendelig for sig selv på grund af hukommelsestab. Igennem romanen må hun så forsøge at erindre og sammenstykke sit selv i mødet med en uforståelig verden. Hun driver om i byen på må og få og søger på et tidspunkt tilflugt i en biograf's mørke. I filmen undersøger nogle dykkere et skibsvrag og hovedpersonen ser dykkerne svømme "ind i [damperen], hvor mahogniet stadig gløder rødt, og messinget glimter gult, og alt er intakt, helt, fuldkomment, som man forestiller sig, at de døde lever, men uden for verden og uden mening. [...] det, som vi brugte og ejede i går, trænges [nu] mod ruderne og flyder omkring vore hoveder som stole og borde og madrasser."

Oplevelsen af jeg'et som løsrevet fra en verden, der har mistet mening og sammenhæng, er helt i tråd med oplevelsen af den enkeltes vilkår i det moderne. Mennesket har efter krigenes sammenbrud mistet det, man før kunne orientere sig efter og definere sig i forhold til. Men betegnende nok anfører Sarvig en bibelsk reference til jeg-huset, nemlig Matt, 23,38: "Se, jeres hus bliver forladt og overladt til jer selv." Huset forstås af Sarvig som den enkeltes "jeg". Jeget, det enkelte menneske, er den eneste instans, der kan regnes med når evangelierne skal "belyses af vor tid", hvor begreber og institutioner som "folk" eller "kirke" er tømt for mening.

De evangeliske billeder og Kristus-skikkelsen bliver for Sarvig både en vej til at forstå og belyse det moderne "jeg", og vejen igennem den enkeltes isolerede position, ud til noget andet. I udgangspunktet tilhørte Sarvig dog, også i sin egen forståelse, modernismen nærmere bestemt den kreds, der samlede sig om Gustaf Munch-Petersen og den finlandssvenske modernisme fra 30'erne og 40'erne. Hans indgang til kunsten var i høj grad malerkunsten og den generation af malere, der var lidt ældre end han selv. Denne gruppe savnede en "skrivende mand", og Sarvigs første artikler blev skrevet til tidsskriftet *Helhesten*, som bl.a. Asger Jorn udgav. Fra denne kreds kendte og beundrede han desuden digteren Jens August Schade. I samtalen med Poul Borum er Munch-Petersen og Schade de digtere, som Sarvig selv anser for sine vigtigste forbilleder og inspirationskilder. Allerede i arbejdet med *Legende* (1946) oplever Sarvig imidlertid en brudflade i sin egen digtning i forhold til det, han kalder "den ortodokse modernisme". Som antydnet ovenfor,

bliver det menneskelige, det at blive til som menneske, centralt for Sarvig. Med hans egne ord var det ”som om et dobbeltvæsen, et jeg og et du, var begyndt at opstå i modsætning til det, der ellers havde været modernismens tema. Også i min billedverden” (Borum 1969, s. 34). Det ”dobbeltvæsen”, Sarvig omtaler, kommer tydeligt til udtryk i romanen Limbo (1963), der netop er skrevet i første og anden person, et ”jeg” og et ”du”, der bliver til ved hinanden: ”Jeg ved ikke, om du ville kunne forstå, hvad jeg mener med, at alt kom nær? [...] Og dog var det jo alene på grund af dig og det klare øjeblik, som var kommet til os” (Sarvig 1963 s.16). Mødet mellem romanens to elskende skaber dem begge på ny i en dobbeltbevægelse, der hos Sarvig minder om troens dobbeltbevægelse i mødet med Kristus. Her er kærlighedslængselen beslægtet med troens længsel, et tema, der som bekendt findes f.eks. hos Brorson og går tilbage til traditionen for fortolkningen af Højsangen:

*Ikke den dybe søvn.
ikke den flimrende lyse dag
ikke drømmens tågede net,*

*Intet af alt dette
som du søgte og fandt
i dagene
og kendte navn på
og ofte stod med i hånden
og tænkte,*

intet af dette var Kristus

*Men drømmen
digtet bag dagens lys.
I en af dagens timer
var det hos dig.
Og kristusstenen bandt
din tankes hvælving*

Kristusstenen 1944

I digtet forløses den menneskelige længsel da den så at sige skifter retning fra det kendte og egne, fra ”jeg” til ”det andet”, kristusstenen. Stenen har tyngde og binder tankens hvælving. Den dybe søvn med dens tågede net af drømme, det flimrende lys, erstattes nu af sammenhæng; drømmen, som er digtet bag dagens lys. Drømmen hører nu dagen og den vågne tilstand til, verden har fået dybde og transcendens. Transcendensen er netop resultatet af dobbeltbevægelsen. En bevægelse, som udtrykkes mere klart senere i forfatterskabet, f.eks. i ”Evangeliernes Billeder” (1953). Her er det en gennemgående tanke at Kristus bliver menneske for at vi skal blive til som mennesker i mødet med ham. Sarvig ser her et slægtskab mellem sig selv og Kingo, som ”jordiske” digtere, og

han beskriver præcist troens dobbeltbevægelse hos Kingo: ”Han er jo aldrig større, end når han uden at have mistet noget af sig selv vågner op en morgen på Jorden – og véd, han er der” (Borum 1969, s.23). Det er den Kingo som ”gør vold oppå den stjerneborg” for derefter at begive sig ud i verden.

Da ”Legende” endelig udkommer, efter mange overvejelser om hvad dette ”dobbeltvæsen” af jeg og du betyder, er det karakteristisk nok igen med en bibelsk reference. Denne gang fra 1 Kor 13: ”Nu ser vi jo i et spejl, i en gåde...”. Dette syn, i et spejl, i en gåde, betegner også meget godt Sarvigs digteriske udgangspunkt. Den digteriske nødvendighed, som er ham så magtpåliggende kan beskrives som forsøget på med troens blik at trænge ind i denne gåde, at nå frem til at se ansigt til ansigt, og derved blive til. Eller sagt med hovedpersonens ord i ”Havet under mit vindue”:
”langsomt, tålmodigt vil jeg lære min gåde at kende, og løse den” (Sarvig 1960, s. 28). ”Løsningen” er for Sarvig mødet med Kristus, der på korset fuldbyrder sin menneskevordelse og dermed også menneskets tilblivelse ved sig (Sarvig 1953, s.27).

Seeren. Sansning og symbol

*Jeg så kornet inat
det drømmende korn,
alle menneskeslægters korn og aks
på disse marker.*

*Jeg så det i morges ved fem-tiden,
Da Kristus kom,
Den blege time, da børn fødes,
Da brande bryder ud.*

*Det var så smukt. De sov så tyst.
Og Kristus gik som en måne gennem kornet.
Kristus i Kornet. 1944*

Sarvigs syn på sin egen tid er pessimistisk, sådan som det antydes med brugen af Matt. 23,38 i Jeghuset. Jeghuset er forladt og øde. Men dette billede suppleres som nævnt af jegets tilblivelse i mødet med Kristus. Det er med andre ord både ”sent” og ”tidligt”, som i det nærmest apokalyptiske digt Kristus i Kornet (1944). Menneskets tilintetgørelse, rejsen igennem mørkets hjerte, er samtidig en rejse ud til nyt liv. Det karakteristiske sprog, som Sarvigs digte rummer, er for ham ikke et symbolsk sprog, men sansninger og iagttagelser af en virkelighed, der er dyb og rummer både synligt og skjult i sig. Sagt på en anden måde, så står ordene ikke som symboler på ideer, tanker eller fænomener, men som registreringer af den virkelighed, der er her og nu, men som samtidig

transcenderes af en eskatologisk tidsopfattelse. Eller som Jan Rosiek overbevisende redegør for, så ligger Sarvigs billeder og metaforer tættere på allegorien end på symbolet som defineret af Goethe (Rosiek 2003, 153). Tiden og verden har mening og det er denne (skjulte) mening, Sarvig skriver frem. Det alvorstunge, patos-fyldte, som digtene kan have over sig kommer af den nødvendighed, som han omfatter sin digtning med. Han nedskriver sine sansninger, der ind imellem har karakter af *visioner* snarere end digte. I disse sansninger er de religiøse referencer mange og gentagne. *Ovnen*, med ild, rygende skorstone, gløder, bål og brand er et gennemgående billede, ligesom mennesket som *sovende* eller *forpuppet* skriver sig ind i tydelig forlængelse af det kristne billedsprog. Samme karakter af både ”sent” og ”tidligt” har det, når mennesket eller dets sind beskrives med ord som korn, kerne, eller kim. Her indsættes den enkeltes væren i den eskatologiske tidsopfattelse. Når de evangeliske referencer bliver mere eksplicite er det *Kristus*, snarere end den historiske Jesus, der refereres til. Det er Kristus, menneskesønnen, der rækker ind i den tid som er menneskets. Kristus er allestedsnærværende i verden og følger med i bevægelsen, som for Sarvig altid er den enkeltes bevægelse, gennem undergang og mørke ud til ny tilblivelse. I forordet til ”Evangelierne billeder” erklærer Sarvig at han går direkte til evangeliet, uden om historie og tradition. Hans sprog og billedverden afslører dog at han både kan sin salmetradition og sin bibel. Allerede i den første digtkreds har han digte, der betegnes som ”salmer” og salmebogens enlige, Sarvig-bidrag er som sagt fra ”Min kærlighed” (1952). Der er ikke tale om salmer beregnet til menighedssang. Men Sarvigs egen definition af salmen som ”fortættet sammenfatning af erfaringer” (Sarvig 1981, s. 152) kan måske suppleres med en definition af salmen, som en form for digt, der begynder ved det stærkt personlige, men løfter den enkelte sjæl op i en påkaldelse, der bliver almen. Det er netop her Sarvig bryder med modernismens perspektiv og træder ind i en religiøs værensforståelse. Den religiøse væren i verden bliver bærer af en patos som det isolerede kunstner-individ hverken kan eller vil tage på sig i det 20. og 21. århundrede. Her udgør (populær-)musikken dog en interessant undtagelse. I rock, pop og singer/songwriter-musik findes mange eksempler på, at man kan digte med patos uden at blive patetisk. Måske på grund af den almengørelse, der i sig selv ligger i at forene ordene med musik og dermed lade dem blive til i et rum, og i et fællesskab. Tilsvarende er en del af Sarvigs digte med held blevet sat i musik. Ligesom Sarvig i Palle Nielsens grafik oplever en lykkelig forening med et visuelt udtryk, forløser især Per Nørgaards musik digtene på uforlignelig vis. Og afslører måske netop derved deres karakter af *salmer*.

Nattens Kirke

Nu står nattens kirke for mit sind,

*dens ludende facade er vældig stor,
og rummet fortaber sig uendelig langt bagude.*

*Ad mange gader og over åbne pladser,
hvor søvnen endnu lå som en hvid tåge, hvor folk
gik tavse og hastige og ventede at insektet
skulle komme frem af gaderne og skringe,
kom jeg herhen,*

*og jeg finder et vandrør
og klatrer op på gavlen,
hvor jeg kan se langt bort i natten,
som ikke har noget tag.*

*Her er jeg nærmere stjernerne,
som brænder rødt og osende, og jeg tænker,
hvordan vor klodes bål har været!*

*Der er mørke langt borte, hvor unge mænd
ligger på bære med deres fiskehud, ferske,
eller svømmer omkring mellem søjlerne
med urolige øjne.*

*Det, som var guld på alle andre,
Gløder som stille ovne, men de slukkes snart
Og bliver kolde før morgen.*

fra Fra Nattens Hus, 1944

Sarvigs kristendom er som nævnt ikke institutionel. Kirken, både som bygning, som ramme om ritualer og traditioner og som institution, har for Sarvig ikke længere nogen mening. I digtet står kirken som en facade, mens rummet fortaber sig. Den er blevet en tom skal, en ruin, der står tilbage efter krigens brand. Igen er tidspunktet ”før morgen”, altså både sent og tidligt, ligesom det var ”ved fem-tiden” Kristus gik som en måne gennem kornet. Det er tidspunktet hvor søvnen endnu ligger ”som en hvid tåge” over mennesker. Tidspunktet på døgnet er også det eskatologiske tidspunkt, før forløsningen, og dermed er det også bevidsthedens tid, endnu sovende, men snart vågnende. Endnu er sjælen som frø eller kim, eller som det står i et andet digt: ”Kristus er den første/som forpuppede sig. Nu er vi alle pupper/hænger som skygger bag trapper og tage” (Pupper, 1944). For Sarvig befinder mennesket og civilisationen sig ”Midtvejs i det 20. århundrede” på et lavpunkt. Det kulturkritiske og pessimistiske syn på samtiden deler han med flere betydningsfulde skikkelser fra sin samtid, ikke mindst kredsen omkring tidsskriftet *Heretica*, som Sarvig i en årrække var løst knyttet til. Han kan dog ikke siges at være hereticaner. Den modernisme-kritik og

tilsvarende genopdagelse af en kristen etik, som f.eks. Ole Wivel ender med at gøre sig til talsmand for, ligger Ole Sarvig fjernt (jf. Rosiek 2003, s. 145). Hans syn på samtiden er på ingen måde kulturkonservativt eller tilbageskuende, også her gør den eskatologiske tidsopfattelse sig gældende. At verden er i krise, skal netop forstås i ordets oprindelige betydning. Krisen er en dom eller et vendepunkt, efter krisen begynder helbredelse og opstigen til noget nyt. Det moderne liv, industrialismen og materialismens mange genstande, opfatter Sarvig som ”legemsløs”. Men netop derved står mennesket som den eneste mulighed for legemliggørelse, ”det eneste mulige tempel for et menneskes længsel, det dybest jordiske men [...] netop deri en bolig, en beskyttelse for det højeste” (Sarvig 1953, s. 65). Sammenbruddet stiller menneskesjælen i en unik position, lige før daggry. Sarvig forsøger dermed at fastholde en anskuelse, der både er moderne og religiøs. Thomsen argumenterer for at det kan være svært at tale om en egentlig tro hos Sarvig, og citerer i den forbindelse Peter Seeberg, der om Sarvigs digtning skriver at den ”savner troens forankring i det absolutte, som kan være uden mennesket” (Thomsen 2008, s. 23). Men Sarvigs insisteren på en tro, der ikke er forankret i et begreb om det absolutte, en tro, der med andre ord har forladt det metafysiske, er netop det, der gør ham interessant i en nutidig sammenhæng, der forsøger at tage det moderne alvorligt. Det Sarvig vinder ved sin position er, at troen undgår at havne i hverken fundamentalisme eller moralisme, to strømninger, der har det til fælles at de fornægter det moderne. Det sårbare punkt i Sarvigs kristendom er for mig at se ikke manglen på en forankring i ”det absolutte, som kan være uden mennesket”, men derimod manglen på fællesskab. Skønt Sarvig digter om ”jeg” og ”du” står den enkeltes ”jeg” stadig isoleret tilbage. Mødet er enten kærlighedsmødet med et enkelt menneske, eller den religiøse længsels møde med Kristus, hvorimod mødet med medmennesket og værdien af dette synes underlig fraværende. I forlængelse af den overvejelse er det næsten forløsende at en af Sarvigs salmer efter hans død har fundet vej til menighedens salmebog og det fællesskab, der for Sarvig stod som død institution uden mening.

Livets spirelag

*Sig da til hvert
et frygtsomt sind:
et nådens barn
er draget ind,
kan ikke ses
af hver og en.
Du ser ham kun,
hvis du er ren*

fra Året, 1952

Som nævnt findes Den Danske Salmebogs nr. 720 oprindeligt i digtsamlingen "Min Kærlighed" fra 1952, hvor det bærer titlen "Året". Sarvig bearbejdede løbende sine digte, og også dette digt findes i forskellige udgaver. Digtet er oprindeligt skrevet i 20 korte strofer. Det fik sin nuværende form i forbindelse med udgivelsen af "Salmer og sange fra vor tid. Løgumklostersangbogen 1974". Her citeres fra salmen, som den forefindes i Den Danske Salmebog 2003.

Titlen til trods handler digtet om den forestående vinter. Allerede i den første strofe gøres det klart at året (også) er et billede på sjælen: *Som året går/ skal vore sind/ nu vandre gennem/ vinter ind.* Helt i forlængelse af salmetraditionen bliver årets gang ensbetydende med frelseshistorien, altså ikke en cyklisk tid, men en bevægelse frem mod gudsrigets komme og den evige sommer. Billedet findes i adskillige salmer, men Brorsons "Her vil ties" er måske den salme, der med sin beklemt vinterstilhed, bærer det nærmeste slægtskab med Sarvigs salme. Hos Sarvig er det træet uden løv, der bliver billedet på vinteren og som samtidig bærer mindet om sommeren i sig:

Som træet nu/står tomt og bart/ skal vi dets tanke/ skue klart:

Hvordan det stod/på bitte fod/men dybt i jorden/fæsted rod

og voksed til en kæmpe-eg/ud i hvis grene/livet steg.

Det træ er dødt./Nu dækker sne/de marker som/ før sang af le

og klang af råb/og motorlarm/til jorden var/ i frostens arm.

Den store frelseshistorie går igen i den enkelte sjæl. Det er det enkelte menneske, som nu skal vandre igennem vinteren. Menneskehedens træ, der engang stod med dybe rødder og livskraftige grene, er dødt. Som hos Brorson knuges sjælen af frosten, af ikke at have noget sted. Håbet vækkes med længselen og erindringen om *forsommers minde alt grøn på kvist*. Eller som det hedder hos Sarvig:

I sjæle/ som i verden bor/ nu dækker sne/ den ganske jord

Og livets sommer/ sover dybt/ i glemsels og i/ vinters krypt.

I denne hjemløse, nedfrosne tilstand kommer Kristus, nådens barn, til verden. I den næsten mystiske beskrivelse af, hvordan kun den rene kan se Kristus, klinger Paulus' ord om dåben til Jesu død med (Rom 6,3). Dåbens renselse er drukningen af det gamle menneske, en gennemgribende tilintetgørelse jf Rom 6,6: "Vi ved, at vort gamle menneske er blevet korsfæstet sammen med ham, for at det legeme, som ligger under for synden, skulle tilintetgøres". Sjælen skal altså falde med Kristus *som frøet ned/ i jordens mørke evighed*. Her knytter Sarvig an til Joh. 12, 23-24 om hvedekornet: "Timen er kommet, da Menneskesønnen skal herliggøres. Sandelig, sandelig siger jeg jer: Hvis hvedekornet ikke falder i jorden og dør, bliver det kun det ene korn; men hvis det dør,

bærer det mange fold.” For Sarvig hænger tilintetgørelsen sammen med krigens tilintetgørelse og det industrielle ”legemløse” samfund. Dét er det døde træ, som nu dækkes af sne. Men det er samtidig på denne modernitetens baggrund at det nye kan opstå. Kristus er det nye liv i frugt og frø *der måtte falde/dybt og dø/og færges livets/nye år/igennem vintrens/larm og sår*. Det, der sker i det enkelte menneske, den enkelte sjæl, hvori Kristus har taget bolig, er en form for *unio mystica*. Civilisationens *kæmpe-eg* erstattes af det Kristus-træ, der gror ved hjerteroden. De grene, som rummer livet i salmens begyndelse, bliver nu menneskets indre forgreninger af vener og arterier. *Nådens ord* i salmens sidste fire strofer understreger tilintetgørelsen og den deraf følgende forening med Kristus: *De, der har mistet/alt, som I/dem vil jeg tage/bolig i usynlig/for al verdens sind/og bieder/på sommervind*. Længselen, der får Brorson til at bryde ud i et *Se! Nu er stunden næsten oprunden, næsten oprunden som gør mig glad* er hos Sarvig mere nedtonet, kun en vågen under sne. Hentydningen til dåben er derfor heller ikke en hentydning til kult eller ritual. Tilintetgørelsen er snarere en eksistentiel bevægelse, ned under sneen *på denne kolde/ vinterdag/ i livets skjulte/ spirelag*.

Længsel og virkelighed

*O, hjælp mig, Gud
og tag mig ud
af disse rådne vande
da skal jeg snart
med stjernens fart
rottere om din pande*

fra Salmer og begyndelser til 1980'erne, 1981

Jeg har med denne gennemgang forsøgt at følge Sarvigs religiøse sprog og bibelske referencer helt til dørs ved at læse den kristne tradition med ind i Sarvigs værker, snarere end at betragte digtene som modernistiske digte iklædt et religiøst farvet sprog. Sarvig holder livet igennem fast ved en udogmatisk, ikke-konfessionel og ikke-institutionel kristendom. I de sidste år af sit liv, synes han dog at være mere åben over for kirken. Hans sidste digtsamling ”Salmer og begyndelser til 1980'erne”, har som sagt et mere udtalt forkyndende indhold. Samlingen blev til i et samarbejde med Erling C. Lindgreen, der stod for udvælgelsen af de enkelte digte, måske en medvirkende årsag til at en del af digtene har et mere umiddelbart og skitseagtigt udtryk end de tidlige digte, der alle blev skrevet flere år før udgivelsen og som Sarvig konstant bearbejdede. Nogle af digtene rummer en direkte tiltale til Gud, og enkelte steder forsøger Sarvig sig med et ”vi”; andre rummer det erotiske eller humoristiske. Den indtrængende tiltale til et ”Du” kan synes fortvivlet i en grad, der

svækker det kunstneriske, sådan som Søren Ulrik Thomsen har givet udtryk for, jf. ovenfor. Udspændtheden mellem fortvivlelse og lovsang har Sarvig dog tilfælles med de gammeltestamentlige salmer. I den forstand er digtene tættere knyttet til den kristne tradition, til kirkens rum og til en religiøs praksis end de tidlige digte. Da Sarvig i 1971 er indbudt til at tale på ”Danske Kirkedage”, nævner han kirken positivt som en port for længselen. ”Men”, fortsætter han, ”skal den være andet end et museum for længslen efter et mistet kultisk liv, må man tænke på evangeliets mange lignelser og ord om, at det er vigtigere at modnes i forhold til verden [...] end at blive hjemme, begrave sin mønt og deltage i kulten.” (Sarvig 1976, s. 169). Med andre ord går bevægelsen for Sarvig altid fremad, altid videre mod det menneskelige. I den forstand holder han fast ved sit udgangspunkt i modernismens afvisning af stivnede former og levn fra tidligere tider. Traditionen har ingen værdi eller berettigelse i sig selv. Det er en position, der udelukker de nemme og behagelige løsninger, sådan som Sarvigs eget omskiftelige liv måske er udtryk for. Men det er samtidig et værdifuldt forsøg på at formulere en kristendom, der tager det moderne på sig, netop ved at afvise ”det absolutte, som kan være uden mennesket” jf. Seeberg-citatet ovenfor. I stedet sættes Kristus, som kommer den enkelte i møde og som blev menneske for at det menneskelige skal gennembryde verden.

*Å, Gud, min angst
er såre stor
for, hvad der sker på denne Jord,
hvor Du opsøgte os.
Hvad var det mon, vi ville,
Hvad er det nu, du vil:
At vi skal blive til?*
fra Salmer og begyndelser til 1980'erne, 1981

Litteratur

Ole Sarvig:

Her anføres kun de værker, der er omtalt ovenfor.

Grønne Digte, 1943

Jeghuset. Digte, 1944

Mangfoldighed. Digt 1945

Legende. Digt 1946

Midtvejs i Det tyvende Aarhundrede. Essays 1950

Min Kærlighed. Epilog til en Digtkreds 1952

Udvalgte Digte fra en Digtkreds 1952

Evangelierne Billeder – belyst af denne Tid. Essays 1953

Stenrosen. Roman 1955

De sovende. Roman 1958

Havet under mit Vindue. Roman 1960

Limbo. Roman 1963

Palle Nielsen. Monografi 1966

Stedet som ikke er. Essay 1966

I forstaden. En digtkreds. Grafik af Palle Nielsen 1967

Zoo-rim. Litografier af Jens Peter Helge Hansen. 1970

I går – om lidt. Tekster og taler. 1976

De rejsende. Roman. 1978

Salmer og begyndelser til 1980'erne. 1981

Poul Borum: Samtale med Ole Sarvig, 1969

Jan Rosiek: Kætterske Huse, i "Andre Spor", 2003

Hans Hagedorn Thomsen: Sindets topografi. Tid og rum i Ole Sarvigs forfatterskab, 2008

Jørgen Kjærgaard: Salmehåndbog I-II, 2003

Bibelcitater fra den autoriserede Danske Bibeloversættelse 1992, med undtagelser af citater, der forekommer i de omtalte værker..

H.A. Brorson: Her vil ties, her vil bies, citeret fra Den Danske Salmebog, 2003, nr 557.

*Dele af artiklen har tidligere været bragt som kronik i Kristeligt Dagblad. "Salmedigteren Sarvig", 28. december 2011